

24.34x34.84	1	עמוד 42	הארץ - תוצרת הארץ	07/05/2019	68333364-6
אילן איגוד ישראלי לילדים נפגעים נכים - 55820					

עצמאות למרות המגבלה

הדאגה לעצמאותם הפיזית והרוחנית של אנשים ונשים עם מוגבלות, והסרת החסמים העומדים בפניהם, חשובה לכולנו כחברה נאורה המקדשת את כבוד האדם. כך נשמור על חוסנו כחברה מוסרית וערכית, המאפשרת חיים משותפים של כבוד לכולם / בועז הרמן

הצלחת הקמפיין, שהביאה להפסקת הקטיפה, נרשמה בזכות השילוב המצויין של החוק ומאמצי ההסברה האדירים. השותפים לכך היו ארגוני טבע והתקשורת של שנות ה-60 וה-70 של המאה הקודמת, מערכת החינוך שהתגייסה למשימה, ואפילו צה"ל. בפועל, למרות שחוק החוק לאיסור קטיפת פרחי הבר, הוא הופעל מעט מאוד ובמקרים קיצוניים בלבד. האווירה הכללית עשתה את העבודה והעם הבין והטמיע. אם תהליך זה היה נכון לגבי פרחי בר, האם לא נוכל יחד, אחרי 60 שנה, לאמץ קמפיין דומה כחברה ולקדם סובלנות גם ביחס למיליון וחצי אנשים עם צרכים מיוחדים, המהווים כ-20% מהאוכלוסייה?

העיקרון החשוב ביותר בסיוע לאנשים עם מוגבלות, הוא להעניק להם משמעות לחיים. משמעות זו ניתנת למימוש דרך עצמאות, יש שיקראו לכך "חופש". כשאנו מונעים באופן ישיר או עקיף מאדם עם מגבלה פיזית להגיע למקום כלשהו, כשאנו לא מנגישים פעילות ציבורית, מקומות תעסוקה והשכלה, אנו פוגעים בעצמאותו של האדם וביכולתו לממש את הפוטנציאל ולחיות חיים מאושרים וטובים יותר. הסיפור של ד"ר הודיה אוליאל צריך לשמח אותנו, שיש בחברתנו סממנים של נאורות, תקווה וסובלנות, המאפשרים לאנשים לפרוץ דרך מעבר מגבלה ולהגיע למימוש ועצמאות. מאידך, המקרה של מימון מחזיר אותנו שנות דור אחורה, למציאות אחרת בה יש עדיין מרחק רב בין הערכים היהודיים היפים ("ואהבת לרעך כמוך" וכד') לבין חסמים הנובעים מבורות, אטימות לב וחוסר חמלה.

בועז הרמן, מנכ"ל עמותת איל"ן

והנה לשמחתנו, במסגרת חגיגות העצמאות ה-71 של ישראל, התבררנו כי ד"ר הודיה אוליאל, רופאה המתמודדת עם שיתוק מוחין, נבחרה להדליק משואה. "הודיה אוליאל מייצגת בסיפורה את השאיפה לשילובם של אנשים עם מוגבלות בחברה הישראלית ואת ניצחונה של הרוח, היכולה לכל הקשיים", כתבה הוועדה הציבורית לבחירת מדליקי המשואות. אכן, מדובר בגאווה אמיתית והשראה לאלפי צעירים. ועם זאת צריך לומר ש"הרוח" יכולה על הקשיים רק בסביבה של הכרה במגבלה והבנה לערך השוויון, הקפדה על הנגשה, השתדלות של חברה, דחיפת המשפחה ואמירה של המחוקק. ללא כל אלו, ד"ר אוליאל המוכשרת ובעלת השאיפות היתה עלולה להישאר בשולי החברה עם פוטנציאל ענק אך לא ממומש. כעת, מתפקידנו לדאוג לאווירה חברתית מתאימה, שתאפשר לעוד עשרות צעירים מוכשרים כמותה להגיע רחוק.

כשאנו נתקלים בעוולות חברתיות, הנטייה הטבעית היא לפנות אל החוק. ואכן, מטרתו של חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (התשנ"ח 1998), "להגן על כבודו וחירותו של אדם עם מוגבלות, ולעגן את זכותו להשתתפות שוויונית ופעילה בחברה בכל תחומי החיים, וכן לתת מענה הולם לצרכיו המיוחדים באופן שיאפשר לו לחיות את חייו בעצמאות מירבית, בפרטיות ובכבוד...". הצרה היא שחוק לחוד ומציאות לחוד. לעתים בעיות אכיפה, החרגה בחוק (כמו במקרה של בתים משותפים), משאירות אותנו חשופים מול עוולות קשות. במקרים רבים אנו תלויים ברצונם הטוב של שכנים, מוסדות ציבור, פקידים, עסקים פרטיים, נהגי אוטובוס ועוד. לכן, חקיקה חשובה אך לא די בה. הנה לדוגמה, בסוף שנות ה-50 החל המאבק להצלת פרחי הבר.

א ת מציאות חיה של אנשים עם מוגבלות בישראל לקראת יום העצמאות ה-71, אפשר למצות מתוך סיפוריהם של שני אנשים אמיתיים: מימון ארזון וד"ר הודיה אוליאל. מימון ארזון, תושב מודיעין, חלה לפני מספר שנים בטרשת נפוצה. לאחרונה החמיר מצבו והוא נזקק למעלון כדי להיכנס ולצאת מביתו. אלא ששכנה אחת, בגיבוי בנותיה וחתניה, הביעו התנגדות להתקנת המעלון בבניין המשותף. לאחר שלא הסכימו לחתום עם שאר השכנים על אישור ההתקנה והביעו התנגדות בוועדה המקומית, לבסוף ערערו על ההחלטה לוועדה המחוזית במשרד הפנים, תוך הצבת מכשולים והתניות שונות, אשר בפועל מנעו עד כה את התקנת המעלון למימון. לא קשה לשער את הסבל והחרדה שנגרמו למימון ומשפחתו.

על השאלה מה גורם לאנשים מן השורה למנוע משכן זכות בסיסית להיכנס לבית, קשה לענות באופן חד-משמעי. הסיבות וההתניות שהעלו המתנגדים השתנו במהלך התקופה, וכללו נימוקים כגון: "המעלון מכער את הבניין, מוריד את ערך הנכס, מרעיש, פוגע בפרטיות וכד'". בינתיים, התוצאה היא שמימון, שהגן על ביטחון המדינה במסגרת שירותו כלוחם ביחידות מיוחדות, בקרוב לא יוכל להיכנס לביתו. חוסר החמלה הזה אינו רק "סכסוך שכנים"; מדובר בפגיעה קשה בזכויות בסיסיות של אנשים עם צרכים מיוחדים ובעצמאותם. התנגדות מקוממת כזו יכולה לצמוח באווירה חברתית המאפשרת חוסר סובלנות וכאן עלינו להתעורר. עוולות שיש בהן אטימות לב מהסוג הזה, דורשות חשבון נפש וסנקציה חברתית (מה מותר ומה לא מקובל), כדי לסמן מחדש את גבולות הלגיטימיות הערכית, זאת בלי קשר לחקיקה ברורה הנדרשת בוודאות לתיקון המעוות.

למעלה: להקת המחול גלגלי ראשון לציון (במופע צילום: איל"ן)